

εύδαιμονίαν, οἵτινες δύνανται μετά περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς νὰ ἐπιβλέπωσιν εἰς τὰ ἐπικρατοῦντα διεφθαρμένα ἥπι, καὶ νὰ συμβαδίζωσιν εἰς τὰς ὄδους τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβείας.

Ο ΡΑΣΣΕΛΑΣ.

[*Τόμ. ζ. Σελ. 156-159, 165-168, 180-183.
Τόμ. η. Σελ. 5-8, 22-25.*]

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Εἰσέρχονται εἰς τὸ Κάιρον, καὶ εὐρίσκουν ἀπαντας εὐδαίμονας.

ΟΤΕ ἡ συνοδία προσῆγγισεν εἰς τὸ Κάιρον, ὁ Ῥασσέλας καὶ ἡ Νεκαγία ἔμειναν ἐκπεπληγμένοι· ὁ δὲ Ἰμλακος εἶπε πρὸς τὸν βασιλόπαιδα, «Εἰς τὴν πόλιν ταύτην συνέρχονται περιηγηταὶ καὶ ἐμποροὶ ἐξ ὅλων τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης. Ἐνταῦθι θέλεις εὔρειν ἀνθρώπους παντὸς χαρακτῆρος καὶ παντὸς ἐπιτηδεύματος. Τὸ ἐμπόριον ἔχει τιμὴν ἐνταῦθι· ἐγὼ δέλω διάγειν ὡς ἐμποροῖς, ὑμεῖς δὲ ὡς ξένοι, οἵτινες περιηγεῖσθε μόνον χάριν περιεργείας· μετ' ὅλιγον θέλει παρατηρηθῆν ὅτι εἰμεθα πλούσιοι· αἱ καλήτεραι συναναστροφαὶ δέλουν μᾶς εἰσθαι εὐπρόσιτοι· θέλετε ίδει πᾶσαν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ οὕτω δυνηθῆν ἐπομένως νὰ ἐκλέξητε στάδιον βίου.»

Εὐβάντες εἰς τὴν πόλιν, ἔκαλισθησαν ὑπὸ τοῦ θερόβου, καὶ ἐνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ πλήθους. Αἱ παραγγελίαι τοῦ Ἰμλάκου δὲν εἶχον ἀκόμη νικήσειν ὅλως διόλου τὴν δύναμιν τῆς ἔξεως· καὶ οἱ βασιλόπαιδες ἐθαύμαζον ὅτι διέβαινον τὰς ὄδους ἀπαρχῆτηροι, καὶ ὅτι ἀπήντων αὐτοὺς καὶ οἱ ποταπώτατοι τοῦ ὄχλου ἀνευ προσκυνήσεως ἡ σεβασμοῦ. Ἡ Νεκαγία μάλιστα δὲν ὑπέφερε νὰ ἔξισωθῇ μετὰ τῶν χυδαίων καὶ πρὸς καιρὸν διέτριψεν ἐν τῷ θαλάμῳ αὐτῆς, ἀπολαμβάνουσα τὰς ὑπηρεσίας τῆς εὐνοούμενης θεραπαινίδος της, Πεκουᾶς, ὡς ἐν τῷ παλατίῳ τῆς κοιλάδος.

Ο Ἰμλακος, ὃν εἰδόμων τοῦ ἐμπορίου, ἐπώλησε τὴν ἐπαύριον μέρος τῶν πολυτίμων λίθων, καὶ οἶκον ἐνοικιάσας ἐκαλλώπισεν αὐτὸν τόσον μεγαλοπρεπῶς, ὡστε πάραυτα ἔλαβεν ὑπόληψιν ὡς βαθύπλουτος ἐμπορος. Ἡ εὐπροσηγορία του εἶλκυσε πολλοὺς φίλους, καὶ ἡ γενναιότης του πολλοὺς διπάδους. Οἱ σύντροφοί του, ἀδυνατοῦντες νὰ μεθέξωσι τῆς συνομιλίας, δὲν ἥδυναντο οὕτε τὴν ἀγρούσιαν οὕτε τὴν ἐκπληξίν αὐτῶν νὰ φανερώσωσι, καὶ βαθυμῆδὸν ἐμποροῦντο εἰς τὰ τοῦ κόσμου, ἐφ' ὅσον ἐγνώριζον τὴν διάλεκτον.

Μετὰ πολλὴν διδασκαλίαν ὁ βασιλόπαις ἐφθάσει νὰ ἐνοήσῃ τί δηλοῦσι τὰ γρήματα· ἀλλ' αἱ κυρίαι δὲν ἥδυναντο, ἐπὶ πόλιν ἀκόμη χρόνον, νὰ καταλάβωσι τί κάμνουν οἱ ἐμποροὶ τὰ μικρὰ τεμάχια τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ἢ διατί πράγματα,

τόσον ὀλίγον χρησιμεύοντα, λαμβάνονται ὡς ἀντάξια τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων.

Δύο ἐνιαυτοὺς ἐδαπάνησαν, οἱ μὲν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γλώσσης, ὁ δὲ Ἰμλακος ἐτοιμαζόμενος νὰ θέσῃ ἐμπροσθεν αὐτῶν τοὺς διαφόρους βαθμούς τε καὶ καταστάσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἔγ.ώρισεν δλους, δσων ὄπωσδήποτε ἥτον ἀξιοσημείωτος ἡ τύχη ἢ ἡ διαγωγή. Ἐσύγαζεν εἰς τοὺς ἥδυπαθεῖς καὶ τοὺς λιτοβίους, τοὺς ἀργοὺς καὶ τοὺς πολυασχόλους, τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς σοφούς.

Ἀποκήσας ἥδη εὑροιαν λόγου ὁ Ῥασσέλας, καὶ μαθὼν τὴν ἀπαιτουμένην προφύλαξιν εἰς τὴν μετὰ τῶν ξένων συναναστροφὴν του, ἥρχισε νὰ συνοδεύῃ τὸν Ἰμλακον εἰς τὰ δημόσια καταγώγια, καὶ νὰ εἰσέρχηται εἰς ὅλας τὰς συνελεύσεις, ὡστε νὰ ἐκλέξῃ στάδιον ζωῆς.

Πρὸς καιρὸν ἐνόμιζε περιττὸν νὰ ἐκλέξῃ, ἐπειδὴ δῆλοι ἐφαίνοντο ἐπίσης εὐδαίμονες. Ὁπουδήποτε ὑπήγαινεν, εύρισκεν εὐθυμίαν καὶ εύμενειαν, καὶ ἤκουε τὸ ἀσμα τῆς χαρᾶς ἢ τὸν γέλωτα τῆς ἀφροντίσιας. Ἡργισε νὰ πιστεύῃ ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχει ἀρθονία παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ὅτι προσύμιως θεραπεύεται ἡ ἔνδεια, καὶ ἀνταμείβεται ἡ ἀρετή· ὅτι πᾶσα χειρὶ ἐλευθερίων μεταδίδει, καὶ πᾶσα καρδία ἀναλύεται ὑπὸ τρυφερότητος· «καὶ λοιπὸν,» ἐσυμπέρανε, « δύναται τις νὰ κακοδαιμονῇ; »

Ο Ἰμλακος δρινε τὴν ἥδονικὴν ταύτην ἀπάτην, μὴ θέλων νὰ συντρίψῃ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπειρίας· ἔωσον, μιᾶς τῶν ἡμερῶν, ἀφοῦ ὁ βασιλόπαικος ἐκάθισε σιωπηλὸς ὀλίγην τινὰ ὥραν, « Δέν ἔξεύρω, εἶπε, διὰ τί ἐγὼ εἴμαι κακοδαιμονέστερος δποιουδήποτε τῶν φίλων μας· αὐτοὺς μὲν βλέπω ἀδιακόπως καὶ ἀμεταβλήτως ἵλαρούς, τὸ δὲ ἱδιόν μου πνεῦμα αἰσθάνομαι ἀνήσυχον καὶ δυστρεστημένον. Δέν μ' εὐχαριστοῦσιν αἱ ἥδοναι, αἵτινες φαίνονται διὰ μαλλον μὲ θέλγουσι. Περιστρέφομαι εἰς τὰς δρμηγύρεις τῶν χαροκόπων, ὅχι τόσον πρὸς ἀπόλαυσιν συναναστροφῆς, δσον πρὸς ἀποφυγὴν ἐμπυτοῦ, καὶ κράζω τρανοφώνως καὶ διάγω εὐφροσύνως μόνον διὰ νὰ κρύπτω τὴν κατήφειάν μου.»

«Πᾶς ἀνθρώπος, εἶπεν δ Ἰμλακος, δύναται ἐκ τῶν οἰκείων νὰ μαντεύσῃ τὰ ἀλλότρια διανοήματα· ἐὰν δὲν ἔδει σου εὐθυμία ἥγαι πλαστή, ἐμπορεῖς δικαίως νὰ ὑποπτευθῆς καὶ τὴν τῶν συντρόφων σου ως μη εἰλικρινῆ. Ο φθόνος κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος εἴναι ἀμοιβαῖος. Αργοῦμεν νὰ πληροφορηθῶμεν διὰ πούποτε ἡ εὐδαιμονία δὲν ὑπάρχει, καὶ ἔκαστος πιστεύει διὰ κατέχουσιν αὐτὴν οἱ ἄλλοι, παρηγορούμενος οὕτω μὲ τὴν ἐλπίδα διὰ καὶ αὐτὸς θέλει τὴν ἐπιτύχει. Εἰς τὴν ὁμήρυριν ὅπου διενυκτέρευσας, ὑπῆρχε γοργότης συμπεριφορᾶς, καὶ ζω-

ρότης φαντασίας, ἀρμόδιαι εἰς ἀνωτέρας τάξεως δύτα, εἰς κατοίκους γαληνοτέρων χωρῶν, ἀπηλλαγμένους φροντίδων καὶ ὀδυνῶν πλὴν, πίστευσόν μοι, βασιλόπαι, οὐδεὶς ἡτον ἔκει, δστις δὲν ἐφοβεῖτο τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ μοναξίᾳ ἥθελε τὸν παραδώσειν εἰς τὴν τυραννίαν τῶν ιδίων αὐτοῦ σκέψεων.»

«Τοῦτο, εἶπεν ὁ βασιλόπαι, ἐνδέχεται ν' ἀληθεύῃ περὶ ἄλλων, ἐπειδὴ ἀληθεύει περὶ ἐμοῦ πλὴν, ὅποιαδήποτε καὶ ἀνὴν ἡ γενικὴ ἀτυχία τοῦ ἀνθρώπου, θέσεις τινὲς εἶναι εὐδαιμονέστεραι ἄλλων, καὶ ἡ φρόνησις βεβαίως μᾶς καθοδηγεῖ νὰ προτιμῶμεν τὸ στάδιον ἔκεινο τῆς ζωῆς, τὸ ἥττον ὑποκείμενον εἰς ἀλλιότητα.»

«Τὰ αἵτια τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀπεκρίθη ὁ Ἰμλακός, εἶναι τόσον πολυειδῆ καὶ ἀβέβαια, τόσον συμπεριπελεγμένα, τόσον εὔμετάβλητα ὑπὸ διαφόρων σχέσεων, καὶ τόσον ὑποκείμενα εἰς προσκόμματα ὑπερβαίνοντα τὸ προορατικὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε, ἀν τις δὲν ἐκλέξῃ εἰμὴ ἀφοῦ ἴδῃ ἀδιαφορούμενος λόγους προτιμήσεως, πρέπει νὰ ζήσῃ καὶ ν' ἀποθάνῃ ἐρευνῶν καὶ διαθουλευόμενος.»

«Ἀλλὰ βέβαια, εἶπεν ὁ Ρασσέλας, οἱ σοφοί, οἵτινες ἐλκύουσι τὸ σέβας καὶ τὸν θαυμασμόν μας, ἐκλεξαν δι' ἔκαυτοὺς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, τὸν καταληγότερον εἰς τὸ νὰ κάμη αὐτοὺς εὐδαίμονας.»

«Ολιγώτατοι, εἶπεν ὁ ποιητής, ζῶσιν ὡς προαιροῦνται. Εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν αὐτοῦ ἐτέθη ἔκαστος ἐξ αἰτιῶν, αἵτινες ἐνήργουν ἀνε τῆς προσβλέψεως του, καὶ μεθ' ὧν δὲν συνήργει πάντοτε οἰκειοθελῶς· καὶ διὰ τοῦτο σπανίως εύρισκει τις ἀνθρώπους, δστις δὲν νομίζει τὴν τύχην τοῦ γείτονός του καλητέραν τῆς ἴδιας αὐτοῦ.»

«Χαίρω, εἶπεν ὁ βασιλόπαι, δτι μ' ἔδωκεν ἡ γένεσίς μου ἐν τούλαχιστον πλεονέκτημα· καθότι μὲ συγγωρεῖ νὰ ἐκλέξω αὐτὸς ἐγὼ τὸ στάδιον τῆς ζωῆς μου. Ἐγω τὸν κόσμον ἔμπροσθέν μου· θέλω ἀναθεωρήσειν αὐτὸν ἐν ἀνέσει· καὶ ἐξ ἀπαντος θέλω εὑρεῖ που τὴν εὐδαιμονίαν.»

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. 'Ο Βασιλόπαις συναναστρέφεται μετὰ πνευματωδῶν καὶ εὐθύμων νέων.

Ο 'Ρασσέλας ἀνέστη τὴν ἐπαύριον, καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀρχίσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ βίου πειράματα. «Η νεότης, εἶπε καθ' ἔκαυτον, εἶναι ἡ ὥρα τῆς εὐφροσύνης· θέλω συμμιγῆ μετὰ τῶν νέων, οἵτινες καταγίνονται μόνον εἰς τὸ θεραπεύειν τὰς δρέξεις των, καὶ δαπανῶσιν δῆλον τὸν καιρὸν εἰς ἀλλεπαλλήλους ἀπολύσεις.»

Εἰς τοιαύτας συναναστροφὰς ἔλαβεν εὐκόλως τὴν εἰσόδον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπέστρεψε βεβαρημένος καὶ ἀγδισμένος. Η θυμηδία καὶ ὁ γέλως των ἡσαν χωρὶς ἀναλόγου τινὸς βάσεως· αἱ ἥδοναι

των ἡσαν παχυλαὶ καὶ σαρκικαὶ, ἀλλότριαι τοῦ νοὸς ὅλως διόλου· ἡ διαγωγὴ των ἦτο διαμιᾶς παράλογος καὶ χαμερπής· ἐγλεύαζον τὴν εύταξίαν καὶ τοὺς νόμους, ἀλλ' ἡ τῆς ὄνταμεως ὑπόθλεψις ἐφόβιζε, καὶ δ τῆς φρονήσεως ὄφθαλμὸς ἐταπείνου αὐτούς.

Ταχέως ἐσυμπέρανεν ὁ βασιλόπαις δτι ποτὲ δὲν ἥθελεν εὐδαιμονήσειν εἰς τοιοῦτον αἰσχρὸν στάδιον βίου. Ἐκρινεν ἀνάρμοστον εἰς λογικὸν δν νὰ ἐνεργῇ ἀπρομελετήτως, καὶ νὰ κατηφιξῇ ἡ εὐθυμη μόνον κατὰ τύχην. «Η εὐδαιμονία, εἶπε, πρέπει νὰ ἥγαινε στερεόν τι καὶ μόνιμον, ἀνευ φόβου καὶ ἀνευ ἀδηλότητος.»

Ἄλλ' οἱ νέοι αὐτοῦ σύντροφοι τόσον εἶχον ἐλκύσει τὴν εύνοιάν του διὰ τῆς ἀφελείας καὶ εὐπροσηγορίας των, ὥστε δὲν ἥπιπόρει νὰ τοὺς ἀφήσῃ χωρὶς νουθεσίας καὶ ἐπιπλήξεως. «Φίλοι μου, εἶπε, σπουδαίως ἐστοχάσθην τὰ ἥθη καὶ τὰς ἐλπίδας μας, καὶ βλέπω δτι παραπολὺ σφάλλομεν· διάγομεν δλως ἐναντίον τοῦ συμφέροντός μας· εἰς τὰ πρώτα ἔτη τοῦ βίου δρεῖτε δ ἀνθρωπος νὰ προβλέπη διὰ τὰ τελευταῖα. Ὁστις οὐδέποτε συλλογίζεται, οὐδέποτε δύναται νὰ σωφρονισθῇ. Η διηγενής ἐλαφρία ἔχει τέλος τὴν ἀγνοιαν· ἡ δὲ ἀκράτεια, καίτοι πρὸς ὥραν ἐξάπτουσα τὸ πνεῦμα, καθιστᾷ τὸν βίον βραχὺν ἡ ἀθλιόν. Ας στοχασθῶμεν δτι ἡ νεότης εἶναι ὀλιγοχρόνιος, καὶ δτι εἰς τὴν ὥριμον ἡλικίαν, δόπταν παύσωσι τὰ θέλγητρα τῆς φαντασίας, ἀλλὰς ἀναπαύσεις δὲν θέλομεν ἔχει πλέον εἰμὴ τὴν ὑπόληψιν τῶν συνετῶν καὶ τὰ μέσα τῆς ἀγαθοεργίας. Ας σταθῶμεν λοιπὸν ἐνῷ δυνάμει· ἀς ζῷμεν ὡς ἀνθρωποι μέλλοντές ποτε νὰ γηράσωσι· διότι πόσον φοβερὸν κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν στρέφων τις δόπιστα τοὺς δρθαλμοὺς νὰ θεωρῇ πολυχρόμους μωρίας, καὶ νὰ ἐνθυμιζῆται τὴν προτέραν εὐρωστίαν καὶ περισσὴν ὑγείαν του μόνον διὰ τῶν νοσημάτων, δσα αἱ καταχρήσεις αὐτοῦ ἐγένησαν!»

Ἀκούσαντες ταῦτα, πρῶτον μὲν ἔχασκον ἀλλήλους ἐν σιωπῇ· τέλος δὲ, ἀπεδίωξαν αὐτὸν, ἀρχίσαντες δλοι συμφώνως τρανὸν καὶ συνεγχὴ γέλωτα. Ο νέος, καίτοι συναισθανόμενος δτι ἡσαν δρθὰ τὰ φρονήματά του, καὶ δ σκοπός του εύνοικός, ἡδυνήθη μόλις ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν φρίκην τοῦ χλευασμοῦ. Αλλ' ἀνέλαβε τὴν ἡσυχίαν του, καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἔρευνάν του.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. 'Ο Βασιλόπαις εὑρίσκει σοφὸν ἀνδρα καὶ εὐδαιμόνα.

Ἐνῷ μιᾳ τῶν ἡμερῶν περιεφέρετο εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰδεν εὐρύχωρον σίκοδόμημα, δπου διὰ τῶν ἀνεῳγμένων θυρῶν ἀπαντες προσεκαλοῦντο νὰ εἰσέλθωσιν· ἡκολούθησε δὲ τὴν φοίην τοῦ πλήθους, καὶ εὐρῆκεν αἴθουσαν ἡ σχολεῖον ῥητορικῆς, δπου καθηγηταὶ ἀνε-